

zwolle kampen

netwerkstad

Schaalsprong in de IJsseldelta

over de noodzaak
van sleutelinvesteringen in
Zwolle-Kampen Netwerkstad

Schaalsprong in de IJsseldelta over de noodzaak van sleutelinvesteringen in de Regio Zwolle

Inhoudsopgave

	blz.
1. Waarom dit Positionpaper?	5
2. Twee samenhangende opgaven, twee uitdagingen	7
3. Betekenis voor de ruimte van de Randstad en de toekomst van Nederland	9
4. Projecten langs de meetlat	13
5. Hoe verder?	15
Bijlage 1: Projecten uit de Gebiedsagenda	17

1

Waarom dit Positionpaper?

In het verlengde van de Structuurvisie Randstad 2040 vindt een MIRT-verkenning naar mogelijke nieuwe sleutelprojecten (NSP's) plaats. Het gaat om een beperkt aantal substantiële projecten met nationale betekenis en een integraal karakter. Horizon is de periode 2020-2040. Opgaven worden gezocht binnen de Randstad of zijn van directe betekenis voor het functioneren van de Randstad als economische motor van Nederland. Dit voorjaar zijn zoekgebieden voor NSP's bepaald en ondermeer besproken in het BO-MIRT. In het najaar van 2010 vindt een nadere selectie plaats. Het is de bedoeling dat het nieuwe Kabinet in 2011 - ter afronding van de MIRT-verkenning en in overleg met regio's - een aantal sleutelprojecten selecteert. De Minister van VROM heeft richting Tweede Kamer toegezegd ook naar projecten in Oost- en Zuid-Nederland te willen kijken en daarbij de Twentse Innovatiedriehoek als potentieel NSP genoemd.

Dit memo geeft de argumentatie om de opgaven voor ZKN - een schaa sprong gecombineerd met de klimaatopgave in de IJsseldelta - mee te nemen in de shortlist van zoekgebieden NSP's. De Provincie Overijssel, de gemeenten Zwolle en Kampen en de Netwerkstad zien een opgave op de regio afkomen die van nationale betekenis is en daarom duidelijke richtinggeving van de rijksoverheid veronderstelt. De bijbehorende (sleutel)investeringen overstijgen het vermogen van stad en regio.

2

De Zwolle-Kampen Netwerkstad is ondanks de crisis een van de snelst groeiende regio's van Nederland, zowel qua economische prestaties als qua demografie. De regio is een sterke knoop tussen de Noordvleugel van de Randstad, Noord-Nederland en Oost-Nederland met Hanzerelaties naar Duitsland en Scandinavië.

Twee samenhangende opgaven, twee uitdagingen

Zwolle is inmiddels het tweede spoorknoppunt van ons land en ontwikkelt mede daardoor een centrumfunctie in Noordoost-Nederland. De ontwikkeling van ZKN raakt met de komst van de Hanzelijn in een verdere stroomversnelling: Amsterdam komt op ruim een uur treinen te liggen, Almere op drie kwartier. Tussen 2010 en 2030 gaat de regio een schaa sprong maken. Tegelijk is de regio van nationale betekenis voor de water- en klimaatopgave. Op dit moment al voor de opvang van verhoogde waterafvoeren van de grote rivieren via de IJssel. In de toekomst mogelijk als gevolg van de peilstijging van het IJsselmeer (Deltacommissie), die nodig is om onder vrij verval te kunnen spuien op de Waddenzee en om de zoetwatervoorziening van Nederland blijvend te kunnen garanderen. De blauw-groene opgave betekent dat de groeiopgave zeer zorgvuldig – primair binnenstedelijk maar gezien de omvang ook zorgvuldig buitenstedelijk – moet worden ingevuld.

In de Gebiedsagenda Oost-Nederland hebben rijk en regio de twee samenhangende opgaven voor de Netwerkstad Zwolle Kampen als volgt gedefinieerd:

- **Opgave: versterking van de centrumfunctie van de Netwerkstad Zwolle-Kampen.** Het gaat ondermeer om het versterken van de centrumfunctie door de herontwikkeling van de Spoorzone en A28-zone in Zwolle, de ontwikkelingsvisie binnenstadsschil Zwolle, de doorontwikkeling van de Zuiderzeehaven in Kampen en de integrale gebiedsontwikkeling Vechtcorridor in samenhang met de doorstroming op de A28 en de bereikbaarheid van de netwerkstad.
- **Opgave: ontwikkeling van de IJsseldelta-Zuid.** Deze ontwikkeling betreft een stapeling van onderling sterk afhankelijke opgaven op het vlak van waterveiligheid, natuurontwikkeling, het realiseren van nieuwe woonmilieus en de inpassing van de Hanzelijn.

Uitdaging: potenties van het knooppunt benutten

De eerste opgave komt voort uit de vele infrastructuurlijnen (A28, A50, acht spoorlijnen enkele waterwegen) die Zwolle doorsnijden. Daarbij moet voor de toekomst met meer ruimtereserveringen rekening worden gehouden, vanwege de verwachte verdere groei van de mobiliteit op de middellange en lange termijn en eventueel een Hanzelijn-plus of HSL naar Noord-Duitsland. Door de sterke verwevenheid van nationale en regionale infrastructures kan een inadequate afwikkeling van regionale vervoersstromen de nationale bereikbaarheid ernstig hinderen. Om Oost- en Noord-Nederland bereikbaar te houden dient een toekomstig verkeersinfarct bij de 'overstapmachine' Zwolle voorkomen te worden. Tegelijk zal het knooppunt zijn enorme potenties als vestigingslocatie en woongebied voor Noordoost Nederland versterken, mede in relatie tot de Hanzelijn en de Noordvleugel van de Randstad.

Uitdaging: toekomstbestendige inpassing ruimtelijk-economische groei

De tweede opgave betreft de duurzame groen-blauwe inbedding van de regio waarbij waterveiligheid en klimaatbestendigheid grote opgaven zijn. Rivierverruiming in de IJsseldelta - en straks eventueel de gevolgen van peilverhoging van het IJsselmeer - wringen met verdere stedelijke groei. Meer dan elders in Nederland is in ZKN sprake van een knellend groenblauw 'keurslijf' dat verdere stedelijke uitleg belemmert. Een extra inspanning op binnenstedelijke ontwikkeling is daarom noodzakelijk. Zorgvuldige uitbreiding zal als tweede optie nodig blijven. Voorkomen moet worden dat een keuze voor goedkopere uitleglocaties op de langere termijn de vanuit het oogpunt van klimaatadaptatie gewenste groenblauwe ontwikkelingen onmogelijk maken. De combinatie van beide opgaven – bovengemiddelde verdichting in een stedelijk gebied dat al intensief doorsneden is door zware infrastructurele lijnen – vormt een extra complicatie. Wat niet weg neemt dat juist het groen en blauw om de stad een vitale vestigingsplaatsfactor is.

3

Twee generaties sleutelprojecten hebben een gezicht gegeven aan het ruimtelijk beleid van de rijksoverheid.

Sleutelinvesteringen waren een hefboom voor middeleninzet door provincies en gemeenten en resulteerden in ruimtelijke kwaliteit, internationale toplocaties en nieuwe banen.

Er lijkt binnen Nederland een soort kerngebied te ontstaan waar de economische groei relatief sterk is en waar de belangrijkste economische en bevolkingsgroei geconcentreerd is. Dat is uiteraard allereerst de Randstad, maar deze breidt zich uit richting Brabant, het westelijk deel van Gelderland en Zwolle-Kampen Netwerkstad.

Betekenis voor de ruimte van de Randstad en de toekomst van Nederland

Sleutelinvesteringen doen er toe. Juist daarom pleiten de Provincie Overijssel, de netwerkstad en de gemeenten Zwolle en Kampen ervoor binnen de regio een sleutelproject te situeren. Wij denken daarvoor goede argumenten te hebben die uitstekend aansluiten bij de intenties van de Toekomstvisie Randstad 2040, de noodzaak om de investeringen in de Hanzelijn beter te laten renderen en het faciliteren van economische groei in de "mid size ring" rondom de Randstad. De schaa sprong moet zorgvuldig ingepast worden, rekening houdend met de nationale klimaatopgave die ook op de regio c.q. de IJsseldelta is geprojecteerd. Dit zijn onze uitdagingen en overwegingen:

Economisch kerngebied Nederland is méér dan Randstad

Er lijkt binnen Nederland een soort kerngebied te ontstaan waar de economische groei relatief sterk is en waar de belangrijkste economische en bevolkingsgroei geconcentreerd is. Dat is uiteraard allereerst de Randstad, maar deze breidt zich uit richting Brabant, het westelijk deel van Gelderland en Zwolle-Kampen Netwerkstad. Deze stedelijke regio's liggen binnen de invloedssfeer van de Randstad en maken er economisch en demografisch gezien feitelijk al deel van uit. Een substantieel deel van het geld wordt verdiend in dit 'mid size utopia'. Studies hebben aangetoond dat de potenties van deze ring op de langere termijn groter zijn dan van de Randstad zelf, vanwege de lagere ruimtedruk, concurrerende grondprijzen en een aantrekkelijke work-life balans.

Kerngebied bestaat uit met elkaar verbonden regio's

Het oude beeld van een Randstad met vier gelijkwaardige steden rondom een Groen Hart is verlaten. Amsterdam heeft zich, zeker in internationaal perspectief, ontwikkeld tot een veelzijdige metropool en vormt een economisch zwaartepunt in de nieuwe Randstad. Rondom Amsterdam kunnen twee min of meer concentrische cirkels worden getrokken. De eerste ring betreft de klassieke Randstadregio's (Rotterdam, Den Haag, Utrecht). De tweede ring betreft de regio's van Breda, via Eindhoven, Arnhem-Nijmegen en Food Valley naar Zwolle-Kampen Netwerkstad. Tussen deze 'daily urban systems' in de eerste en tweede ring rondom Amsterdam én met de metropolen in het nabije buitenland (Vlaamse ruit, Ruhrgebied, Noord-Duitsland) bestaan allerlei relaties. Structuurversterking van de Randstad én Nederland moet in dat perspectief bekeken worden. Interessant is dat er zich tussen de kennispolen Groningen, Twente, Nijmegen, Eindhoven en Leuven een nieuwe samenwerkingsas ontwikkelt, die zich vooral onderscheidt op medisch-technologisch gebied.

Zwolle-Kampen als schakel in de mid size ring

In de regio wonen momenteel ruim 160.000 mensen en de verwachting is dat het aantal groeit tot een kleine 200.000 inwoners in 2030; dat is een schaa sprong van 25%.

Met de komst van de Hanzelijn van Lelystad naar Kampen en Zwolle wordt een missing link in de nationale infrastructuur ingevuld. De Noordvleugel wordt via de "knoop" Zwolle verbonden met Noord- en Oost-Nederland.

Zwolle ontwikkelt zich als hét centrum van Noordoost-Nederland

In de regio wonen momenteel ruim 160.000 mensen en de verwachting is dat het aantal groeit tot een kleine 200.000 inwoners in 2030; dat is een schaa sprong van 25%. ZKN heeft anno 2010 een verzorgingsgebied van een half miljoen mensen. Het verzorgingsgebied strekt zich uit tot delen van de provincies Flevoland, Drenthe, Overijssel en Gelderland. Vanwege de knooppuntligging ontwikkelt Zwolle zich de afgelopen decennia meer en meer als hét centrum in Noord en Oost-Nederland. Regiokantoren en backoffices van grote ondernemingen, commerciële dienstverleners, bestuursinstellingen en zorginstellingen zijn neergestreken in dit knooppunt. Mede daardoor is Zwolle in Nederland de stad met in verhouding het hoogste aantal arbeidsplaatsen (87.000) ten opzichte van de totale bevolking (120.000). 'Booming' Zwolle is al jaren een gewilde vestigingslocatie, en staat in 2009 opnieuw op de eerste plaats in de Elsevier-ranglijst van gemeenten afgemeten naar economische prestaties. De intermediaire functie van Zwolle tussen de randstad en Noord-oost Nederland wordt aanzienlijk versterkt door de potenties van het in Zwolle gevestigde hoger onderwijscluster. Hogeschool Windesheim heeft in Lelystad een dependance gerealiseerd en werkt aan een volwaardige vestiging in Almere. De komst van de Hanzelijn zal deze relaties nog verder versterken.

De Hanzelijn plaatst Zwolle en Kampen in verlengde van Noordvleugel

Met de komst van de Hanzelijn van Lelystad naar Kampen en Zwolle wordt een missing link in de nationale infrastructuur ingevuld. De Noordvleugel wordt via de "knoop" Zwolle verbonden met Noord- en Oost-Nederland. De betekenis van de reistijdverkorting is groot. Amsterdam en Almere komen op een uur reisafstand van Zwolle te liggen. Enerzijds is dat belangrijk voor de regio als woonmilieu: forensen uit de Randstad zullen zich vestigen in voormalige Hanzesteden met historische en gevarieerde woonmilieus met een

menselijke maat. Voor de Noordvleugel is het interessant dat de catchment area voor de arbeidsmarkt wordt vergroot tot voorbij Zwolle. Anderzijds zal de nieuwe infrastructuur in ZKN economische functies gaan aantrekken en een functie krijgen voor wat betreft bedrijven die door concurrentie en hoge grond/huurprijzen alternatieve locaties in de periferie van de Randstad zoeken. Zwolle als onderdeel van het stedelijk weefsel van de Noordvleugel is een reëel perspectief. Samenwerkingen tussen de VU en Windesheim en tussen het AMC en de Isala-klinieken zijn al realiteit, het cluster van landsdelige vestigingen van financiële dienstverleners (o.a. ABN) verbindt Zwolle rechtstreeks met de Zuidas.

Betekenis knooppunt nationale infrastructuur is groot

De vervoerswaarde van knopen draagt sterk bij aan de economische en vastgoedwaarde van knooppunten. Station Zwolle is nu qua reizigersaantal al een van de belangrijkste overstappunten buiten de Randstad en is na de ingebruikname Hanzelijn vanaf 2013 het tweede spoorwegknooppunt van Nederland met treinen uit acht verschillende richtingen. De vervoerswaarde zal extra worden vergroot door betere doorstroming op de A28, de Hanzeweg N23 (via Kampen en Flevoland naar Alkmaar) en opwaardering tot 2x2 rijstroken van de N35 richting Twente. De perspectieven zijn gunstig voor de zakelijke dienstverlening, maar ook de transport- en distributie is sterk vertegenwoordigd op het knooppunt tussen West, Noord en Oost-Nederland. De uitdieping van de IJssel tot het Ketelmeer en de ontwikkeling van de Zuiderzeehaven in Kampen is belangrijk voor multimodale overslag en de 'hanze' met de Scandinavische markt. Interessant voor de regio is de ontwikkeling van Lelystad Airport als overloop voor Schiphol.

Regio is sleutelgebied voor opgaven waterveiligheid en klimaatadaptatie

Het garanderen van verhoogde piekafvoeren door de grote rivieren is zeer belangrijk voor de waterveiligheid van Nederland in het algemeen en de Randstad in het

De vervoerswaarde van knopen draagt sterk bij aan de economische en vastgoedwaarde van knooppunten. Station Zwolle is nu qua reizigersaantal al een van de belangrijkste overstappunten buiten de Randstad en is na de ingebruikname Hanzelijn vanaf 2013 het tweede spoorwegknooppunt van Nederland met treinen uit acht verschillende richtingen

bijzonder. De IJsseldelta met de Vecht, het Zwartewater en een nieuwe bypass van de IJssel richting Drontermeer, spelen daarin een belangrijke rol. Maatregelen in het kader van ruimte voor de rivier zijn gepland vóór 2015 en zorgen voor behoud van de waterveiligheid in de regio. De in het Nationaal Waterplan opgenomen bypass bij Kampen - een belangrijk onderdeel van de gebiedsontwikkeling IJsseldelta-Zuid - start eveneens vóór 2015 en anticipeert op maatgevende afvoeren bij Lobith richting 18.000 m³/sec. In de verdere toekomst zal het IJsselmeerpeil volgens de Deltacommissie moeten stijgen om onder vrij verval te kunnen spuien op de Waddenzee. Tegelijk is die peilstijging nodig om de zoetwatervoorziening in Nederland te kunnen garanderen bij toenemende zoetwatertekorten in de zomers en verzilting van Zuidwest Nederland. Veerman voorziet een geleidelijke verhoging van het peil met maximaal 1,5 meter in deze eeuw. Maar zelfs bij een peilstijging van 0,5 meter op middenlange termijn zijn ingrijpende mitigerende maatregelen in de IJsseldelta nodig.

Ruimtelijke consequenties Veerman-pakket moeten worden opgevangen

De betekenis van de regio voor het opvangen van de gevolgen van klimaatopgave is zeer groot. Andersom zijn de ruimtelijke consequenties van de hiermee samenhangende ingrepen voor de regio enorm. De Vecht en het Zwarte Water staan in open verbinding met het IJsselmeer. De binnenstad van Zwolle is zelfs buitendijks gebied. Het is een uitdaging kwaliteit en natuur in de IJsseldelta te behouden. Een extra inspanning op binnenstedelijke ontwikkeling is onvermijdelijk. Vanwege de omvangrijke en complexe opgave is de delta van IJssel en Vecht in kader van het Deltaprogramma aangewezen als één van de twee stedelijke gebieden die te maken krijgt met het zogeheten "Veermanpakket" (het andere is Rotterdam). De water- en klimaatopgave wringt met de groei en groeipotenties van de netwerkstad Zwolle-Kampen in relatie tot de Noordvleugel en Noordoost-Nederland

Verstedelijking tussen vier nationale landschappen Stadshagen in Zwolle (6000 woningen) en de gebiedsontwikkeling rond Hanzestation Kampen (3000 woningen) zijn belangrijke verstedelijkingsopgaven. Stadshagen wordt energieneutraal ingevuld. Kampen realiseert een bijzonder waterrijk woonmilieu aan de bypass van de IJssel. Het zoeken naar slimme combinaties is kenmerkend voor ZKN. De regio kent een rode opgave in een blauwe en groene context. Van de ene kant is die groene context een plus in het woon- en vestigingsklimaat. Van de andere kant betekent de ligging op een knooppunt van vier nationale landschappen en -parken (IJsseldelta, Veluwe, Wieden & Weerribben, IJssel & Vecht) een extra verantwoordelijkheid bij zorgvuldige en duurzame inpassing van ruimtelijke ontwikkelingen. Maar behoud en herstel van de landschappen en ontwikkeling van milieucondities om deltanatuur c.q. Natura 2000- gebieden (7 stuks in en om deze regio) te kunnen veiligstellen is al een immense opgave op zich en bovendien een mét een nationale betekenis.

Samenvattend: de schaa sprong van Zwolle-Kampen Netwerkstad valt in ruimtelijke zin deels samen met de water- en klimaatopgave die op de IJsseldelta is geprojecteerd. De opgave om de regio tot een klimaatbestendige 'knoop' tussen Noordvleugel en Noord- en Oost-Nederland te ontwikkelen heeft zowel uit economisch als ecologisch oogpunt nationale betekenis.

4

Het afwegingskader Randstad
 Sleutelprojecten scoort zoekgebieden /
 opgaven op de volgende leidende principes
 uit de Structuurvisie Randstad 2040.
 De vraag is steeds of nieuwe sleutelprojecten
 bijdragen aan:

Projecten langs de meetlat

- I. Wat (inter)nationaal sterk is, sterker maken
- II. Leven in een veilige, klimaatbestendige groenblauwe delta
- III. Kwaliteit maken door sterkere wisselwerking groen, blauw en rood
- IV. Krachtige, duurzame steden en regionale bereikbaarheid

Een extra criterium is de bijdrage van projecten aan de Olympische ambitie, in het afwegingskader vooral gekoppeld aan ruimte en bereikbaarheid.

In de navolgende tabel zijn de projecten van de Netwerkstad Zwolle-Kampen gelegd naast de principes / criteria van het afwegingskader 2040. Bijlage 1 beschrijft de projecten uit de MIRT-gebiedsagenda Oost-Nederland van rijk en regio (2009) en de onderliggende deelagenda Zwolle-Kampen.

	Internationale concurrentiepositie	Klimaatbestendige delta	Wisselwerking groen en rood	Krachtige steden bereikbaarheid
Spoorzone Zwolle	++			++
IJsseldelta-Zuid / bypass Drontermeer		++	+	
Nationaal landschap IJsseldelta			+	
Koekoekspolder			+	
Vechtcorridor		+	+	
Ontwikkeling werklocaties A28-zone	+			++
Doorstroming A28 en regionaal verkeer				+
Binnenstadschil Zwolle				+
Zuiderzeehaven Kampen				+
Woningbouwopgave 2020				+

5

Hoe verder?

De opgave om de schaa sprong van de Regio Zwolle te realiseren in de context van de water- en klimaatopgave in de IJsseldelta is uitdagend en complex. Het is een nationaal belang om te voorkomen dat de 'knoop' Zwolle een knelpunt wordt. De ontwikkeling van de klimaatbestendige IJsseldelta vraagt een extra inspanning op de binnenstedelijke ontwikkeling en zorgvuldige uitleg. Het nieuwe sleutelproject 'Schaalsprong in de IJsseldelta' geeft invulling aan de leidende principes uit de Structuurvisie Randstad 2040. Provincie, gemeenten en netwerkstad zijn graag bereid de argumentatie nader te onderbouwen ten behoeve van het MIRT-overleg dat dit najaar zal plaatsvinden.

De betekenis van Zwolle in Noord- en Oost-Nederland is groot en zal de komende jaren alleen maar toenemen, naarmate de regio beter verbonden en verknoopt wordt met de Noordvleugel.

Bijlage 1 / Projecten uit de Gebiedsagenda

I. Wat (inter)nationaal sterk is, sterker maken

De betekenis van Zwolle in Noord- en Oost-Nederland is groot en zal de komende jaren alleen maar toenemen, naarmate de regio beter verbonden en verknoopt wordt met de Noordvleugel. Er zijn potenties om de regio ook internationale betekenis te geven als 'knooppunt' naar Noord-Duitsland en Scandinavië (Hanzeregio's). De verdere ontwikkeling van de spoorzone Zwolle tot een multimodale vervoersknoop is de belangrijkste uitdaging.

Ontwikkeling spoorzone Zwolle tot multimodale vervoersknoop

Station Zwolle is een openbaar vervoersknooppunt van nationaal belang. 80.000 reizigers per dag stappen in en over in Zwolle. Het aantal verbindingen is op Utrecht na het grootste van alle stations in Nederland. De knooppuntfunctie wordt verder opgeschaald. De Hanzelijn, een nieuwe nationale verbinding tussen Noordvleugel Randstad en Zwolle wordt in 2012 toegevoegd. De huidige treinverbinding tussen Zwolle en Kampen wordt omgezet in een tramverbinding. In totaal wordt een groei van het reizigersaanbod met 40% verwacht in 2020. Het (regionale) busstation wordt verplaatst, vergroot en ruimtelijk beter ingepast. De congestie voor het station aangepakt en de ruimtelijke kwaliteit van stationsplein en de gehele spoorzone wordt aanzienlijk verhoogd. Daarnaast worden bestaande functies uitgeplaatst waardoor een centraal in de spoorzone en in de stad gelegen gebied vrijkomt voor nieuwe majeure stedelijke ontwikkeling. Belangrijkste opgaven daarbij zijn het opwaarderen van het station als multimodaal vervoersknooppunt, het verminderen van de barrièrewerking van de spoorzone, versterking van de regionale centrumfuncties van Zwolle en vergroting van de ruimtelijke en milieukwaliteit van de gehele spoorzone. De omgeving van de te ontwikkelen multimodale verkeersknoop is de premiumlocatie voor de gehele

regio voor hoogwaardige regionale en stedelijke voorzieningen, die gebaat zijn bij een ligging nabij het station, A28 en de binnenstad. De spoorzone is de stedelijke magneet voor hoger onderwijs, cultuur- en congres en hotelfaciliteiten en kantoren die aan dit profiel bijdragen. Woningen, winkels, horeca en zorgvoorzieningen zullen het aanpalend aan de binnenstad gelegen gebied beter koppelen aan de binnenstad en de spoorzone ook in het weekend en de avonden verlevendigen. Vanuit de markt bestaat er gezien de ligging zeer dichtbij het openbaar vervoer en in de nabijheid van de A28 grote belangstelling voor de Spoorzone. Deelprojecten zijn:

- Versterking van de openbare dragerstructuur van pleinen, openbaar groen en routes, waarmee de barrière van de 5 kilometer lange doorsnijding van het spoorwegemplacement wordt opgeheven. De routes richting historische binnenstad, Engelse Werk, de Campus Windesheim, en de A28 zone wordt verbeterd,
- Op de vrijkomende terreinen van op te heffen sporen en spoorgebonden bedrijven is ruimte voor vastgoedinitiatieven met hoogwaardige centrumstedelijke en stedelijke milieus voor wonen, werken en voorzieningen. Daarbij wordt nadrukkelijk functiemenging en intensief, waar mogelijk meervoudig, ruimtegebruik nagestreefd.

II. Leven in een veilige, klimaatbestendige groenblauwe delta

De opgaven in de delta van IJssel, Vecht en Zwartewater zijn van nationaal belang voor de waterveiligheid en het voorzien in zoetwatervoorraad voor de Randstad. Gezien de ligging van de regio in de delta van IJssel, Vecht en Zwartewater is waterveiligheid een belangrijke opgave, voor nu maar zeker ook voor de toekomst. Waterveiligheid is van invloed op de kwaliteit van de leefomgeving: enerzijds is waterveiligheid essentieel voor de potenties op het gebied van bereikbaarheid en het versterken van de economie, anderzijds bieden maatregelen die genomen worden ten behoeve van waterveiligheid kansen om ruimtelijke kwaliteit van een gebied te vergroten.

In ZKN wordt een aantal projecten voorbereid met mogelijkheden om water meer fysieke ruimte te geven in het kader van het behoud van de waterveiligheid van de regio bij toenemende rivierafvoeren. Een van de grotere projecten is de gebiedsontwikkeling IJsseldelta-Zuid met een bypass voor de IJssel bij Kampen als belangrijk onderdeel daarvan. De gebiedsontwikkeling voorziet ook in woningbouw op een klimaatdijk en het toevoegen van 350 hectare nieuwe deltanatuur als ecologische verbinding tussen de Natura 2000 gebieden IJsseluiterwaarden en Veluwerandmeren. Onderdeel van de bypass is een vaargeul voor de recreatievaart die een ontbrekende schakel vormt in het landelijk vaarnetwerk tussen West Nederland en de IJssel, respectievelijk noord-west Nederland. In het Vechtdal wordt gewerkt aan waterberging in combinatie met agrarische ontwikkeling, recreatie, natuur, toerisme, cultuurhistorie en landschap. Het beleid hier is gericht op terugbrengen van de meanderende laaglandrivier. Als gevolg daarvan worden de waterbergingcapaciteit en natuurwaarden veel groter.

In aanvulling op extra rivierwaterafvoer zal het gebied in de toekomst waarschijnlijk ook te maken krijgen met peilverhoging van het IJsselmeer met het oog op veiligheid en zoetwatervoorziening. Dit zal verstrekende ruimtelijke gevolgen hebben voor de IJsseldelta.

De maatregelen geven niet alleen meer ruimte aan de 'blauwe', maar ook aan de 'groene' ontwikkeling van de IJssel en de IJsseldelta. Het gebied fungeert als robuuste ecologische schakel tussen in het zuiden, oosten en rond het IJsselmeergebied gelegen natuur. De Wieden en Weerribben zijn bijvoorbeeld niet alleen uitermate geschikt voor de nationale opgaven voor water conservering, maar hebben een belangrijke functie voor robuuste natuur. Daarbij zijn deze gebieden tegelijk uitermate geschikt voor biomassa-productie. Deze gebieden produceren met gemak voldoende hout, riet en veen om een energiecentrale van biomassa te voorzien. In combinatie met de Noord-Veluwe zijn de mogelijkheden voor duurzame energieproductie natuurlijk nog veel groter.

Duurzame ontwikkeling moet het centrale uitgangspunt worden bij de regionale planning, stelt de VROM-raad in een onlangs uitgebracht advies. Soms lijken de stad en land met de ruggen naar elkaar toe te staan met verrommeling in het overgangsgebied als gevolg. De VROM-raad pleit er voor economische, ecologische en sociaal-culturele belangen in een vroeg stadium en op regionale schaal te verbinden, om daarmee ruimtelijke ontwikkelingen toekomstbestendig te maken. De uitdagingen van ZKN op het vlak van economie en mobiliteit enerzijds en de noodzaak deze te combineren met een nationale water- en klimaatopgave anderzijds, kan exemplarisch zijn voor de nieuwe aanpak die de VROM-raad bepleit.

De opgaven in de delta van IJssel, Vecht en Zwartewater zijn van nationaal belang voor de waterveiligheid en het voorzien in zoetwatervoorraad voor de Randstad.

IJsseldelta-Zuid / Bypass van IJssel naar Drontermeer

Het programma 'Ruimte voor de Rivier' wordt uitgevoerd door ten zuiden van Kampen een bypass van de IJssel naar het Drontermeer aan te leggen, ingebed in een integrale gebiedsontwikkeling. Met de aanleg van bypass zijn in deze gebiedsontwikkeling IJsseldelta-Zuid de volgende onderling samenhangende opgaven aan de orde:

- Het vergroten van de waterveiligheid; op basis van van de modelberekeningen uit de PKB moet een waterstanddaling bij km 979 bij Zwolle van 29 cm worden bereikt;
- Het realiseren van 350 hectare nieuwe natuur (waarvan een belangrijk deel bijdraagt in de landelijke herstelopgave voor nieuw leefgebied voor de Grote Karekiet en de Roerdomp);
- Het in de Zwolle Kampen Netwerkstad toevoegen van een bijzonder waterrijk woonmilieu dat bijdraagt aan het versterken van het vestigingsklimaat van dit gebied.
- Een met de bypass afgestemde inpassing van de Hanzelijn, met een nieuw station en stationsomgeving met een stedelijk programma;
- Het verbeteren van de toeristisch recreatieve infrastructuur door onder andere de aanleg van een vaargeul voor kleine recreatievaart tussen de IJssel en Veluwerandmeren en het creëren van extra ligplaatsen;
- Ombouw van de N307 naar N23 en verbreding van de N50 naar 2x2 rijstroken;
- Agrarische structuurversterking door inzet van aangekochte gronden voor vrijwillige kavelruil.

Door de Deltacommissie zijn aanbevelingen gedaan die ook gevolgen (kunnen) hebben voor de aanleg van de bypass als onderdeel van de gebiedsontwikkeling IJsseldelta-Zuid. Ten eerste: maximaal 1,5 meter waterpeilsteging van het IJsselmeer. In het in april 2009 verschenen rapport "toekomstvastheid van de hoogwatergeul in de IJsseldelta" hoogwatergeul bij

Kampen) wordt geconcludeerd dat de hoogwatergeul bij een 1,5 meter hoger IJsselmeerpeil nog steeds een kwart van de topafvoer van IJssel naar de Randmeren kan afvoeren en dat de hoogwatergeul daarom als "no-regret"-maatregel kan worden gekarakteriseerd. Ten tweede: waar kosteneffectief, moeten al maatregelen worden uitgevoerd gericht op maatgevende afvoer van 18.000 m³ per seconde bij Lobith. Ten derde robuuste dijken en klimaatbestendig bouwen. Tenslotte: de IJsseldelta is door de Deltacommissie benoemd als apart studiegebied.

Naar aanleiding van de aanbevelingen van de Deltacommissie om het IJsselmeerpeil te verhogen met maximaal 1,5 meter is in 2009 door de Waterdienst een quick scan uitgevoerd naar de effectiviteit en toekomstvastheid van de bypass. De voornaamste conclusies zijn dat de hoogwatergeul een toekomstvast oplossing is voor waterstanddaling op de IJssel en geen belemmering vormt voor oplossingsrichtingen voor de lange termijn in de IJsseldelta.

Het advies van de Deltacommissie was een belangrijke reden voor de regio om in 2009 voor te stellen om zomerbedverlaging en de aanleg van de hoogwatergeul te combineren. Onderdeel van het voorstel is een gefaseerde aanleg waarbij de bypass zelf vóór 2015 in combinatie met zomerbedverlaging wordt aangelegd en na 2020 de drie voor het functioneren van de bypass benodigde kunstwerken. Vóór 2015 worden onder meer de dijken en circa 350 hectare nieuwe natuur aangelegd, evenals de vaarverbinding tussen Veluwerandmeren en de IJssel en de overige recreatieve voorzieningen.

In 2009 heeft het Rijk ingestemd met dit voorstel en € 235 mln. beschikbaar gesteld voor de gecombineerde uitvoering van zomerbedverlaging en de gebiedsontwikkeling. Samen met een bijdrage van ruim € 100 mln. uit de regio is de financiering van het project daarmee geregeld. En vastgelegd in een bestuursovereenkomst tussen het Rijk en regio in 2010.

III. Kwaliteit maken door sterkere wisselwerking groen, blauw en rood

Zwolle en Kampen zullen de komende jaren aan belang winnen als woonmilieu en vestigingsplaats voor de Randstad. De aanwezigheid van groenblauwe kwaliteiten is daarbij een belangrijke troef; behoud en

herstel – mede in relatie tot de klimaatdoelen – een regionale opgave met nationale betekenis. De ontwikkeling van een intensieve glastuinbouwlocatie op de grens van het Nationaal landschap stelt de regio voor een uitdaging op het vlak van duurzaamheid en inpassing.

Nationaal landschap IJsseldelta

De IJsseldelta is één van de 20 Nationale Landschappen van Nederland. In de onmiddellijke nabijheid zijn ook drie andere nationale landschappen gesitueerd (Veluwe, Wieden & Weerribben, IJssel & Vecht). Kernkwaliteiten van de IJsseldelta zijn conform Nota Ruimte: oudste grootschalige rationale verkaveling van Nederland (Polder Mastenbroek is al in 1364 ingepolderd met een strak geometrische verkaveling), de weidsheid en het reliëf in de vorm van terpen en dijken.

Er zijn 4 deelopgaven voor het Nationaal Landschap:

- *Hou het mooi*: zorg ervoor dat het landschap niet verder verrommelt maar net zo mooi blijft als het nu is;
- *Maak het mooier*: zorg ervoor dat als er toch ontwikkelingen nodig zijn, dat deze ontwikkelingen

de kernkwaliteiten versterken. Dit betekent ook dat sommige grootschalige ontwikkelingen echt niet kunnen.

- *Vertel het verhaal*: landschappen in Nederland kennen vaak al een lange cultuurhistorie. door het vertellen van de geschiedenis achter een landschap wordt een landschap interessanter en beter beleefbaar. Mede daardoor zal het besef groeien, dat een landschap kostbaar is;
- *Laat het verhaal van het landschap zien*: de toegankelijkheid voor inwoners en toeristen moet worden vergroot. Onbekend maakt onbemind, door bezoek te stimuleren zal de waardering voor het landschap toenemen.

Zwolle en Kampen zullen de komende jaren aan belang winnen als woonmilieu en vestigingsplaats voor de Randstad. De aanwezigheid van groenblauwe kwaliteiten is daarbij een belangrijke troef.

Duurzame glastuinbouwontwikkeling Koekoekspolder

De glastuinbouw in de Koekoekspolder wordt de komende jaren geïntensiveerd. Het gebied de Koekoek is aangewezen als overloopgebied voor glastuinbouw uit de Randstad. In 2011 moet dit 225 ha grote gebied geheel zijn ontwikkeld met kassen. Dit willen we op een duurzame manier, o.a. door gebruik te maken van

aardwarmte. De ontwikkeling van dit gebied vergt grote investeringen en zal een stevige economische impuls geven aan de regio. Met de ontwikkeling van dit gebied zorgt de Koekoek voor een relatief grote bijdrage aan de werkgelegenheid en duurzame ontwikkeling van dit gebied op de grens van het Nationaal Landschap gelegen gebied.

Vechtcorridor

Dit project is onderdeel van het provinciaal programma Ruimte voor de Vecht. In het kader van de Rijksopgave waterveiligheid is de provincie Overijssel gestart met het opstellen van een masterplan "Ruimte voor de Vecht". Bedoeling van Ruimte voor de Vecht is dat in het Vechtdal de waterveiligheid in de toekomst gegarandeerd blijft, en de ruimtelijke kwaliteit wordt vergroot. Daarbij wordt tevens aandacht besteed aan toerisme en recreatie, natuur, landbouw en landschap. Binnen Zwolle betreft deze aanpak de zogenaamde Vechtcorridor, waarin verschillende ontwikkelingen op

elkaar worden afgestemd: de tracékeuze voor de N340, de aansluiting N340 op A28 en gemeentelijk wegennet, uitbreiding regionaal bedrijventerrein Hessenpoort, mogelijke realisatie woonlocatie Vechtpoort, ruimte voor water en natuurontwikkeling langs de Vecht, het creëren van een fraai, toeristisch en recreatief aantrekkelijk landschap. Het uitvoeren van benuttingmaatregelen op de IJsselallee/N337 en de aansluiting op de A28 staat gepland voor de periode 2010-2011. Hierbij wordt samengewerkt tussen gemeente, Rijk en Provincie. De aansluiting A28, N340 en gemeentelijk wegennet bevindt zich in de verkennende fase.

IV. Krachtige, duurzame steden en regionale bereikbaarheid

Opschaling van het daily urban system van de Regio Zwolle, betere weg- en OV-ontsluiting binnen de netwerkstad en klimaatbestendige (her)inrichting binnenstedelijke ruimte, hebben een sterk regionaal effect dat de nationale betekenis van dit knooppunt versterkt. Vanwege de ruimte van het nieuwe land (Flevopolder) en de ligging aan Randmeren, Wieden & Weerribben – maar tegelijk dicht bij Amsterdam/Almere – kan de regio bijdragen aan de Olympische ambitie qua huisvesting en (water)sportvoorzieningen.

De knooppuntfunctie van Zwolle in Noordoost-Nederland en de mobiliteit binnen de regio zelf zorgen ervoor dat de bereikbaarheid sterk onder druk staat. Knelpunten zijn de doorstroming op de A28 en de afwikkeling van regionaal en lokaal verkeer op de ring Zwolle. De bereikbaarheidsdruk wordt verlicht door de Hanzelijn, de Kamperlijn (verstedelijkingsas binnen netwerkstad) en verbeteringen aan de N50.

Ontwikkeling A28-zone tot grootste werklocatie van Noordoost Nederland

De A28 loopt dwars door Zwolle, en vormt de nationale autoverbinding tussen zuid- en west Nederland en noordoost Nederland. Vier regionale ontsluitingswegen takken ter hoogte van Zwolle aan op de A28. Langs de A28 liggen de gebieden Voorsterpoort en Holtbroek Zuid die de gemeente wil herontwikkelen tot grootste werkgelegenheidslocatie van Noordoost-Nederland, waarbij tegelijkertijd de doorstroming op en naar de A28 moet blijven gegarandeerd. De A28 wordt verbreed, de aansluiting van de 4 N-wegen is aan

De opwaardering van de A28, de N50 (bij Kampen), de N35 (Zwolle-Wijthmen) en de ring van Zwolle zijn maatregelen die de komende jaren door rijk en regio worden getroffen om de in- en externe bereikbaarheid op peil te krijgen.

Ook de verdere verbinding richting Twente is voor Noordoost Nederland van groot belang, gezien de innovatieve ontwikkeling die Twente doormaakt. Naar de toekomst toe zijn aanvullende maatregelen nodig. Daarvoor is inmiddels een gebiedsgerichte verkenning door regio en stad gestart. In die verkenning staat meer dan ooit duurzame invulling van het bereikbaarheidsvraagstuk centraal. De noodzaak daarvoor wordt niet alleen ingegeven door de nationale transitofunctie van Zwolle die wij willen faciliteren. Ook de ligging in waardevolle nationale landschappen maakt het noodzakelijk om mobiliteit in onze regio duurzaam te ontwikkelen. Bovendien biedt de aanwezigheid van de 2e nationale spoorwegknoop en het compacte verstedelijkingspatroon grote kansen om op het gebied van duurzame bereikbaarheid een voortrekkersrol te vervullen.

verbetering toe om de regionale ontsluiting te garanderen. De treinverbinding Zwolle – Kampen wordt omgezet in een Regiotramlijn, met een tramhalte in de A28-zone Zwolle staat daarmee voor de opgave om tegelijkertijd de doorstroming op en naar de A28 te blijven garanderen, en de aanliggende gebieden te herontwikkelen. Het ontwikkelen van bestemmingen zo dicht bij een autosnelweg brengt echter een milieubelasting met zich mee waar een oplossing voor gevonden moet worden. Met name externe veiligheid speelt, ook in verband met het basisnet weg, hierbij een grote rol.

Opschaling van het daily urban system van de Regio Zwolle, betere weg- en OV-ontsluiting binnen de netwerkstad en klimaatbestendige (her)inrichting binnenstedelijke ruimte, hebben een sterk regionaal effect dat de nationale betekenis van dit knooppunt versterkt.

Doorstroming A28 en afwikkeling regionaal verkeer

De huidige capaciteit van de A28 is onvoldoende om verkeer van en naar de Randstad en het noorden van Nederland op een goede wijze te faciliteren. Om de doorstroming te vergroten wordt de A28 tussen Hattermerbroek en Zwolle Zuid en Zwolle Noord en knooppunt Lankhorst de komende jaren door het rijk opgewaarderd. De A28 corridor bij Zwolle is een aantal jaren geleden aangepast met een spitsstrook. De doorstroming op de A28 corridor hangt nauw samen met de afwikkeling van regionaal en lokaal verkeer op de diverse N-wegen. De A28 is verknoopt met een aantal N-wegen. De aansluitingen Zwolle-Zuid en Zwolle-Noord hebben een belangrijke rol voor de lokale en regionale bereikbaarheid.

Ring Zwolle

De ring van Zwolle kent forse congestieproblemen die de economische ontwikkeling van de binnenstad en de spoorzone belemmeren. Omdat de ring en de A28 corridor één verkeerssysteem vormen zijn verkeersproblemen op de ring en de A28-corridor ook

aan elkaar gekoppeld Er is een maatregelenpakket voor de korte termijn opgesteld, dat in uitvoering is door Zwolle. Rijk en provincie financieren – gezien de gezamenlijk gedeelde problematiek – mee aan de uitvoering hiervan. Goede onderlinge afstemming van de ruimtelijke ontwikkeling op de capaciteit van het verkeerssysteem in combinatie met flankerende mobiliteitsmaatregelen zijn belangrijke remedies om de binnenstad ook in de toekomst bereikbaar te houden.

Kamperlijn

De Hanzelijn biedt de kans de bestaande spoorverbinding tussen Kampen en Zwolle (de zogenaamde Kamperlijn) als eerste in Nederland om te zetten in een tramverbinding, die ook tussenliggende kernen en (voor)stadsdelen aandoet. Deze vertraming heeft niet alleen positieve invloed op mobiliteit en bereikbaarheid, maar wordt ook een duurzame drager van nieuwe economische relaties tussen stedelijke kerngebieden als spoorknoop, Windesheim, A28 zone Isala klinieken en Hessenpoort.

Binnenstadsschil Zwolle

Zwolle vervult een regionale centrumpositie voor een zeer groot verzorgingsgebied van 500.000 inwoners. De vraag naar locaties in het centrum, zowel voor woondoeleinden als voor winkels, horeca en voorzieningen is groot. Er is echter een grens aan de mogelijkheden in de huidige binnenstad. Daarenboven heeft Zwolle gekozen voor inbreiden vóór uitbreiden. De ambitie is daarom om het centrumgebied van Zwolle uit te breiden tot de ring buiten de Singelgracht ("Binnenstad-plus"). Die opgave is groot en complex. Het gaat om verplaatsing van verouderde bedrijven, kantoren in verouderde kantoorpanden verkassen naar moderne kantoorgebieden, ziekenhuis Weezenlanden verhuizen naar een nieuwe topklinische locatie Isala Klinieken. De hierdoor vrijkomende gebieden moeten

geherstructureerd, en praktisch altijd ook ingrijpend gesaneerd, worden. De bereikbaarheid van de binnenstad en de Singelgracht staat onder druk. De binnenstadsschil wordt gezien als een programma waarbinnen verschillende projecten een plaats hebben. Op dit moment zijn 9 projecten in diverse stadia van voorbereiding en uitvoering. In totaal gaat het dan om ruim 1500 (centrum)stedelijke woningen, het toevoegen van een nader te bepalen aantal culturele en andere voorzieningen (onder andere poppodium en bibliotheek), het toevoegen van vloeroppervlak detailhandel en kantoren (inclusief 10.000 m2 Rijksgebouwendienst), en het toevoegen van ca. 1000 parkeerplaatsen. De totale herontwikkeling is complex vanwege de binnenstedelijke locaties en het grote aantal belanghebbenden.

Zuiderzeehaven Kampen

De Zuiderzeehaven is een belangrijk logistiek knooppunt binnen Nederland: een snijpunt van weg- en waterverbindingen. De nieuwe Zuiderzeehaven biedt goede randvoorwaarden voor de binnenvaartvloot én coasters door de mogelijkheid van overslag en het aanbod aan watergebonden bedrijven. De totale oppervlakte betreft 50 ha uitgeefbaar terrein, hiervan is inmiddels 30 hectaren uitgegeven. Succesvolle ontwikkeling van de Zuiderzeehaven betekent versterking van de economische positie van Kampen en de regio. De infrastructuur, over land en over water, dient hierop te worden aangepast. Deelprojecten zijn:

- Verdiepte vaargeulen en vergroting van de capaciteit van de Lorentzsluizen bij Kornwerderzand zijn een

rijksverantwoordelijkheid en noodzakelijk om het bereik van de Zuiderzeehaven te vergroten.

- Voor de (door)ontwikkeling van de Zuiderzeehaven is verbetering van de waterweg IJsselmeer-Meppel en vaargeul IJsselmeer (Amsterdam-Lemmer) van belang.
- In verband met een goede bereikbaarheid van Kampen via N50 is een rijbaanverdubbeling van de Niersallee noodzakelijk.

Momenteel wordt bekeken (havenvisie) in hoeverre de Zuiderzeehaven in Kampen kan worden doorontwikkeld, om daarmee mogelijkheden voor multimodaal vervoer te vergroten en de keten van binnenhavens in ons land te versterken.

Woningbouwopgave

Op basis van de bevolkings- en huishoudensontwikkeling wordt de gezamenlijke woningbouwopgave van de netwerkstad voor de periode 2010-2020 geprognosticeerd op 12.000 nieuwe woningen. Voor deze woningen bestaat voldoende bestemmingsplancapaciteit. Zo'n 40% van de woningbouw wordt gerealiseerd via inbreiding. Nog eens 60% wordt gerealiseerd op uitbreidingslocaties: vooral op de grote Vinexlocatie

Stadshagen met bijna 6.000 woningen, opgezet als gebiedsontwikkeling waarin duurzaamheid en energieneutraal bouwen leidend zijn. Daarnaast zijn de gebieden rondom (nieuwe) knooppunten bij Kampen, zoals het nieuwe station Zuid aan de Hanzelijn (3000 woningen) nieuwe uitbreidingslocaties.

Provincie Overijssel,
Postbus 10078
8000 GB Zwolle

Tel.: 038 499 88 99

Eenheid Ruimte, Wonen en Bereikbaarheid
www.overijssel.nl

www.zwollekampennetwerkstad.nl
www.zwolle.nl
www.kampen.nl

augustus 2010

